

Franjo TOPIĆ

Četvrti Međunarodni kongres Europskog društva za katoličku teologiju

Graz/Maribor, od 25. do 29. kolovoza 2001.

Europsko društvo za katoličku teologiju (EDKT) osnovano je 1989. i broji više od tisuću i stotinu članova iz cijele Europe. Osnivač Društva je njemački teolog Peter Hünermann iz Tübingena koji je i sada počasni predsjednik. Svrha Društva je promicanje teološkog istraživanja u cijeloj Europi. Društvo se želi zauzimati za primjereno mjesto teologije u društvu i na sveučilištima, a brine se i za prava teologinja i teologa kako u civilnom tako i u crkvenom ambijentu. EDKT izdaje i svoj stručni časopis *Bulletin ET*. Organizirano je u 16 nacionalnih sekcija, među kojima postoji i hrvatska. Predsjednik EDKT-a od zadnjeg kongresa je švicarski teolog Leo Karrer, a hrvatsku sekciju trenutno vodi potpredsjednik dr. Nediljko Ančić iz Splita.

EDKT organizira svake treće godine simpozij, a tema zadnjega bila je: *Biti katolik u Europi. Čemu teologija?* Ovaj je simpozij okupio oko 230 teologinja i teologa iz preko 20 zemalja među kojima je bilo 10 teologa iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine (Adalbert Rebić, Tomislav Zdenko Tenšek, Đuro Zalar, Slavko Platz, Nikola Hohnjec, Nikola Dogan, Tonči Matulić, Željko Tanjić, Marko Josipović i Franjo Topić).

Kongres je počeo u subotu 25. kolovoza s misom u grackoj katedrali koju su slavili mjesni biskup dr. Egon Kapellari a propovijedao je kardinal Miroslov Vlk iz Praga, bivši predsjednik CCEE uz koncelebraciju više svećenika. Kard. Vlk je pozvao teologinje i teologe na veću suradnju s crkvenim učiteljstvom.

Prvi dan je imao opću temu: *Fascinirajuća mnogostrukost katoličkog u Europi*. Prvo predavanje održao je Otto Kallscheuer iz talijanskog Sassarija na temu: *Biti katolički u Europi. Kulturno-političke perspektive*. Ovaj politolog, povjesničar i filozof citiravši mnoge "europske" mislioce kao npr. Cusanusa, Maritaina, Novalisa, Schumanna i druge naglasio je da valja biti svjestan mnogostrukosti današnjeg europskog katolištva.

Umjesto Davida Tracyja nastupio je Peter Hünemann s predavanjem: *Katolicizam u Europi. Njegova mnogostrukost i njegova budućnost. Ekleziološko razmišljanje*. Govorio je o organiziranju katoličkih laika krajem 19. i u 20. st. u nekim evropskim zemljama s posebnim osvrtom na političke stranke. Prvi plakat njemačkog CDU-a imao je u pozadini katoličku i protestantsku crkvu s porukom da vjernici žele nešto učiniti u društvu i u državi. Danas su nove okolnosti, no zadaća je slična i trebaju poraditi i laici i hijerarhija na katoličkoj aktivnoj nazočnosti u društvu.

Poslijepodnevni rad se odvijao po forumima: I. Promjene u katolicizmu: katolicizam i katolicizmi; II. Katolicizam u medijima - mediji kao religija, Europa na putu u Cyber-društvo; III. "Genske studije" u kontekstu europskog katolicizma; IV. Ekumena: Katolicizam i "drugi", na kojem je nastupio između ostalih i dr. Tenšek s temom *Aporije katoličko-pravoslavnog dijaloga na teritoriju ex-Jugoslavije*; V. Katolicizam i sekularizirano društvo.

Uvečer je županica pokrajine Štajerske Waltraud Klasnic priredila prijem za sudionike a mons. Kapellari održao je predavanje o odnosu Crkve i Europe. Izrazio je zabrinutost pojavom sve veće religiozne indiferentnosti mnogih Europljana te pozvao teologinje i teologe da tome posvete veću pažnju. Tako je kasno uvečer završila radna nedjelja koja je počela jutarnjom euharistijom.

U ponedjeljak je opća tema bila: *Katoličko učiteljstvo: istovremeno kamen spoticanja i mogućnost*. Prvo predavanje imala je američka Njemica rodom iz Rumunjske teolginja dr. Elisabeth Schüssler-Fiorenza s Harvarda: *Borba za katolicitet teologije*. Pojam "katolički" je viševrstan, slojevit i pluralan te stoga u njemu mora imati mjesta i za feminističku teologiju a i za bolji tretman žene u Crkvi općenito. Ona je poznata feministkinja, uređuje časopis *Feminist Studies in Religion*. Ona feminizam definira na sljedeći način: "Ja razumijem feminizam kao duboko demokratski pokret nadahnut radikalnom spoznajom da su žene osobe, tj. potpuno pozvani i odgovorni građani u društvu i religiji." Ona smatra da se teologija i Crkva trebaju deeuropizirati i demaskularizirati i ujedno se teologija Crkve treba izraditi kao područje Božjega Duha-Mudrosti. Kritizirala je i neke stavove iz dokumenta *Dominus Jesus*. Teolozi su vrlo pažljivo slušali izlaganje ove teologinje koja ih je kritizirala i još su joj zapljeskali.

Michel Deneken, profesor iz Strassburga, održao je predavanje pod istim naslovom kao što je tema dana. On je smjestio krizu crkvenog autoriteta u okvir opće krize autoriteta. I Deneken se zauzeo za veće uključivanje žena u crkveni pastoral, već iz jednostavnog razloga što su one otprilike polovina vjernica/ka u Crkvi. On je kazao da je Učiteljstvo

nužno, ali je i ono u službi Božje Riječi kao što su na drugi način i teologinje i teolozi. Popodnevni grupni rad bio je raspoređen po teološkim disciplinama: dogmatska, filozofsko-fundamentalno-teološka, povijesna, moralna, praktična i pravna grupa.

Osim rada po skupinama održana je i plenarna rasprava o vatican-skom dokumentu *Dominus Iesus* i dokumentima s 2. ekumenskog zбора u Grazu 1997. na kojem su sudjelovali predstavnici pravoslavnih i evangeličkih Crkava. Tonovi su bili uglavnom kritički kao što je dokument *Dominus Iesus* i inače naišao na više kritičkih primjedbi. Neki su izjavili da je on korak nazad u usporedbi s dokumentima 2. ekumenskog zбора. Predstavnik Rumunjske pravoslavne crkve istaknuo je pozitivnost *Dominus Iesus* da u nicejsko-carigradskom CREDU ne spominje "Filioque" kao ni zaključke sabora u Firenci.

U utorak smo se kompletno preselili u Maribor čime se i materijalno htjelo reći da želimo Europu bez granica i ujedinjenu Europu s oba njezina plućna krila i na teološkom planu. Opća tema bila je: *Javno priznati, podnošeni, neželjeni! Teologija u postkomunističkom kontekstu*. Glavno predavanje bilo je *Katolička teologija između samoupravnog komunizma i nacionalnog liberalizma* koje je iznio dr. Janez Juhant iz Ljubljane, jedan od dopredsjednika EDKT-a i organizatora ovog simpozija, a izradio ga je zajedno s dr. Stjepanom Kušarom. U predavanju je dat pregled događanja zadnjih godina i iznešene su sličnosti i razlike Slovenije i Hrvatske. U Sloveniji nije bilo lustracije i ostala je ista politička nomenklatura i nakon demokratskih izbora 1990., dok je u Hrvatskoj bila određena lustracija i politička nomenklatura je najvećim dijelom promijenjena. Hrvatska je doživjela težak rat koji je ostavio različite teške i značajne tragove. U Hrvatskoj postoji vjeronauk u svim školama, privatne škole, društvo je ratom dosta homogenizirano, klerici su poprilično angažirani i na društvenom području, pojačan je ugled Crkve. Govoreći o perspektivama, autori smatraju da se kršćani pomalo osjećaju kao u zrakovom prostoru. "Nesretni dar slobode" još nije osmišljen, nema novog društva, a posljedice marksizma i komunizma su još velike u mentalitetu ljudi kao i na različitim drugim područjima. Crkva traži novo mjesto i nove oblike nazočnosti u društvu.

Mađar dr. Andras Mate-Toth i Slovak dr. Paul Miklušćak zajednički su priredili predavanje *Teologija iz drugog svijeta? Regionalna teologija u tranzicijskim zemljama istočne(srednje) Europe*. Moram kazati da mi je to bilo najzanimljivije predavanje i mislim da bi trebalo biti poticaj i za ove naše prostore pogotovo sad kad je njihova knjiga s različitim drugim priložima prevedena i na hrvatski: *Nije kao med i mlijeko. Bog nakon komunizma* (Zagreb, KS 2001). To je pokušaj da se izradi teologija "dru-

gog svijeta” s gorkim iskustvima komunizma i socijalizma kroz više desetljeća u istočnoj Europi. Važnost vide i u tome što je zadnjih godina vrlo zastupljena kontekstualna teologija. Napominjem kao ilustraciju da je i kod nas u Đakovu prevedena Waldenfelsova *Kontekstualna fundamentalna teologija*. Oni smatraju da su iskustva ovih zemalja izazov, provokacija a i obveza izrade nove teologije drugog svijeta. Oni smatraju da su ove zemlje “zavičaji izgubljene prošlosti”, izgubljenog sjećanja, domoljublja. U ovu teologiju, po mom sudu, valja ugraditi i sve patnje i mučenja i gulage kroz koje su prošli mnogi vjernici u ovim zemljama. Autori smatraju da se treba polagano izrađivati ova teologija, ona valja biti originalna, a ne kopija zapadne teologije, mora se nanovo iz ove perspektive čitati i analizirati Drugi vatikanski koncil. Oni vide kao posebne probleme: strah od uništenja nacionalnih država, bolesni odnos prema prošlosti, babilonski problem mnoštva jezika, zatim teški uvjeti za teološko znanstveno istraživanje.

Sljedeće predavanje imao je dr. Mirko Đorđević iz Beograda: *Stanje ekumenizma - situacija na Balkanu i stajalište Srpske pravoslavne crkve*. On je naglasio da govori u svoje osobno ime. Zatim je govorio o ulozi i važnosti SPC u srpskom narodu i posebno o njezinom odnosu prema ekumenizmu. Đorđević drži da su Turci uništili kršćanski život u gradovima te stoga balkanski narodi i danas žive u plemenskom i seoskom mentalitetu. A što se tiče ekumenizma Đorđević smatra da je Justin Popović odigrao ključnu ulogu u antiekumenskom raspoloženju u SPC koje i danas traje. Misli da se nakon Srebrenice, Sarajeva i Kosova mora drugačije misliti pa i teologija.

Popodnevni rad je bio plenarna diskusija na temu: *Teologija između moći totalitarizma i izazova globalizacije*. Sudjelovali su: Piotr Mazurkiewicz (Varšava), Janez Markeš (Ljubljana) i Jan Sokol (Prag), koji je bio zatvorenik komunističkih zatvora, a onda studirao matematiku i doktorirao filozofiju, bio ministar školstva, inače je praktični katolik. Diskusiju su vodili i to vrlo dobro vladajući izvrsno njemačkim i engleskim Branko Klun (Ljubljana) i Anton Jamnik (Ljubljana). Zanimljivo je bilo izlaganje anagažiranog laika Markeša koji je između ostalog ustvrdio da je globalizacija brana partikularnim političkim totalizmima.

U mariborskoj katedrali bilo je svečano euharistijsko slavlje kojem je predsjedao ljubljanski nadbiskup dr. Franc Rode, a propovijedao pomoćni mariborski biskup dr. Anton Stres.

U srijedu 29. kolovoza ponovo smo u Grazu. Prije podne je skupština EDKT-a na kojoj je dosadašnje vodstvo na čelu s prof. dr. Gerhardom Larcherom iz Graza podnijelo izvještaje o trogodišnjem radu. Oni su ujed-

no i bili organizatori ovog dobro pripremljenog simpozija. Ujedno je izabrano i novo vodstvo s dr. Karrerom na čelu.

Nakon toga održao je predavanje dr. Karl kard. Lehmann, predsjednik Biskupske Konferencije Njemačke: *Teološki poticaji za duhovnu i etičku orijentaciju Europe na razmeđu Istoka i Zapada*. Lehmann kao poznati profesor založio se za poštivanje osnovnih ljudskih vrednota i prava. Potaknuo je da se pokuša temeljito proanalizirati i odgovoriti na pitanje: koji su razlozi i kakav je smisao velikih katastrofa kao što su dva svjetska rata i komunizam koji su nastali u Europi? Crkva može najviše pridonijeti dobru Europe i njezinom ujedinjenju navještajući Evanđelje i sve što je s time povezano. Caritas je jedan od važnijih doprinosa Crkve u europskoj civilizaciji. Misli da bi trebalo biti više povezanosti i traženja zajedničkoga, a ne suprotstavljenoga, kako u Europi tako i u Crkvi. Smatra da su sučeljavanja dobra, jer su i Crkva i Europa pluralni. Crkva i teologija moraju poticati nove duhovne pokrete i ideje, a ne stajati rezignirani. Teologija s obzirom na svoju narav treba nuditi odgovore na suvremena pitanja i na pitanja svijeta i povijesti u cjelini. Naglasio je da ne treba više odlagati uključivanje slavenskog svijeta u Europu.

Na dobar način Lehmannovo predavanje je bilo zaključak ovog zanimljivog i dobro pripremljenog simpozija. Za one koje više zanima ova problematika, napominjem da su uglavnom sva predavanja objavljena u *Bulletinu ET* br. 2 iz 2001. godine.